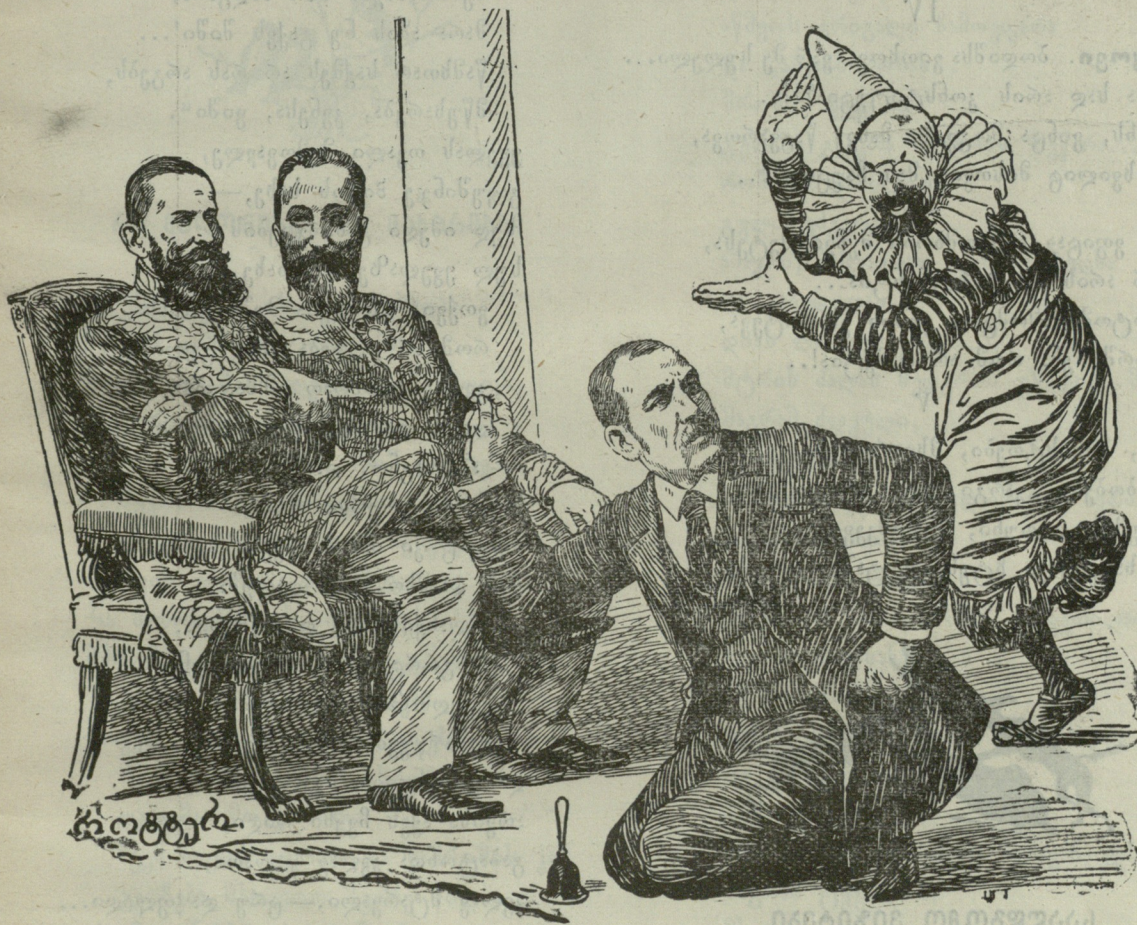

ქველი

№ 4 იუმორისტულ-პოპულარული ჟურნალი 1908 წ.

სცენა ღუმავი.

I

კოკოვცევი. ამ ჩვენს კურთხეულ, წმიდა რუსეთში „გმადლობ ღმერთს, არ არს პარლამენტი“...

ხომიაკოვი. რაებსა ამბობ!!! რაებსა ჩმასვ!!!
მინისტრი ხარ თუ ვინმე ტეტიოა?!

კოკოვცევი. ჩანს, შე საბრად, ჭკუაზე თხლათ ხარ,

თავს დაგხვევას სწორეთ რეტიო!..

ხომიაკოვი. ჩუ, ხმა გაკმინდე! არ დაძრა კრინტი!..

მე ბრახი მომდის მეტის-მეტო!..

კოკოვცევი. მამ ასე არის? მე შენ გიჩვენებ, რატა მოგხეობა ზურგზე კეტიო!..

II

კოკოვცევი. ამ ჩვენს კურთხეულ, წმიდა რუსეთში „გმადლობ ღმერთს, არ არს კონსტიტუცია“...

ხომიაკოვი. ხბა უუუუეთ ამ ჩვენს მინისტრსა, რა ბრიუვი არის, რა ტუტუცია!!!

კოკოვცევი. მე გამეორებთ, რომ თქვენთვის არვის

კა სტიტუცია ან მოუცია.

ხომიაკოვი. რას ნიშნავს ეს?!.. შეტყუდობა?!!

მალა სიყვარულში ფატი-ფუცია?!!

III

სტოლიპინი. ვინა გაბედა, რომ ჩემს ამხანაგს

გუშინ წიგნები დაქუცია?

კოკოვცევი. აი ის იყო, ხომიაკოვი,

ამ ტრიბუნადან რომ გამაქცია.

სტოლიპინი. ხომიაკოვო, ან შენ და ან მე!..

ბოდიშისათვის დრო მომიცია.

IV

ხომიაკოვი. ბოდიშს ვითხოვ, ვარ მე სულელი...
ახა სად არის კონსტიტუცია?!!..

ჩანს, ვინცა მოგვცა, მანვე წავგართვა,
მასვილიც მისთვის მას ჩაუცია!!!..

ფუციცა კატომბრის მჩვიდმეტესა,
არ არის აქა ზარდამენტია...
მიტომ წამომცთა გუშინ ეს სიტყვა,
ზირში ენა რომ არ დამეტია!..

V

ჰა, მინისტრები, მსიარულები,
ამბობენ: „კარგი, ხო, არა უშავს“,
დუმის კლავნი, ზურიშკევინი,
გახარებული სტუნვით ტაშს უკრავს.
ფანდი.

საალღოგო ვიზიტები.

(დასასრული).

უფრავით და უცილინდროთ
მხოლოთ ჩემი ძველი ბლუზით
მუშებისკენ გავეჩქარე
კუზინა ჩემი მუზით.
მივადექი ნაცნობ ქახსა,
შიგ შევედი მხიარულათ
და იქ ვნახე ამხანაგნი, —
შეკრებილი უველას სრულათ.
ნესტიან და ბხელ თათში
სიღარბე იყო სრული

და ტანჯული ცხვრებისა
სურათი და სასე კრული...
იმათ სტოლზე არ ელავა
არც შაში და არც დვინო...
გავჩერდები, თვარა ვშიშობ, —
თქვენ რომ თავი შეგავწეინო?...
მივადახე: „ამხანაგნო,
არ ამდგარა ჯერ ის დმერთი,
ვინც რომ არის ჩვენი ძალის
შემადუღებ-შემადერთი!“..
შემომხანს: „არ ამდგარა,
მარა ამის ნუ გაქვს შიში!...
წამხთარ საქმეს არ რას არგებს,
მწუხარება, კენესა, ვიში“.
უველას თვალი მიმოვადექე,
გავუმიხჯე ზირის სასე, —
ზედ იმედი გამარჯვების
სულ უველასე დავინახე.
ვთქვი: „დიდება მუშა ხალხსა,
რომ არ ტუდება მისი გული,
კვლავ საომრათ ემზადება
დეეს დატანჯულ-დანჯგრული!“
— ამხანაგნო, დაიწყო და
ზეწამოვადგა ერთი მუშა,
თქვენც კი იცით, ჩვენი საქმე
რამ დამხო, რამ დაუეშა!..
ტლანქი ძალა დავგწოლია,
როგორც ერთი მაჯლავუნა, —
უკუდმართმა ვითარებაში
გამარჯვება რომ არგუნა...
და ვიტანჯვით ძველებურათ,
არვისა აქვს ჩვენი რიდი,
გაბატონდა კვლავ ჯალათი,
კვლავ მტარვალი, — ცრუ და ფულიდი...
ასეც უნდა მომხდარიყო, —
მოვლენა ბუნებრივი:
ჩვენ დავმარცხდით, მიტომ რომა
კვჭინის სიბნელე გონებრივი.
სადაც სუფევს უვიცობა,
სუსტი არის სად კავშირი, —
ც'ადია, რომ დამარცხება
იქ იქნება ძრეელ ხშირი.
მაშ, შორს ჩვენგან უვიცობა, —
ჩვენი უველის გამომკრელი,
ხელთ ავიღოთ იარაღი
სამდროვო, მარჯვეთ მკრელი!..

და მამის კი შეიქნება
ჩხქელი და ძალთა დრეკა...

ყრიაშული გამარჯვების
და ზარების ხშირი რეკა!

მომეწონა მე ეს სიტყვა,—
გუელს იმედის ჩამნარგველი;
აღაწათ ვთლი, დღეს რომ მტანჯვენ,
გამარჯვებას რაკი ველი.

კრიმანჭულაძე.

რა მადონებს? რა მახარებს?

რა მადონებს? ის, რომ ვხედავ
ჩემებრ დამწვარ-დადაგულსა,
მუდამ შრომის უღელს ქვეშ მეოფს,
უსამართლეთ დაჩაგრულსა.

რა მადონებს? ის, რომ ვხედავ
მუქთა ხორა ბურჟუებსა,
სხვისი შრომით რომ ივსებენ
თვის უძირთ ჯიბეებსა.

რა მადონებს? ის, რომ მესმის
მშრომელ ხალხის ტანჯვა-კვნესა...
შიშლით რომ სული ხდება
ყოველ წელს და ყოველ დღესა!..

მე მადონებს, რომ ცხოვრება
უკუღმასა მოწობილია:
ჩვენ ოფელს ვდრით და ნაშრომის კი
გვრჩება მხოლოდ მცირე წილი.

რა მადონებს? ის, რომ ვხედავ
მშრომელ ხალხის ასე წველას,
რომ სიამართლის თქმის გულისთვის
ის ავავენ სხარჩებულსა!..

რა მახარებს? ის, რომ ვხედავ
ჩაგრულ ხალხის კადვობებსა,
ბრძოლისთვის რომ ემზადება
და ძირს უთხრის ბოროტებსა.

რა მახარებს? ის, რომ ვხედავ
მუშა ხალხსა ბრძოლის ველზე,
მონურათ რომ ქედს ან იხრის,
იერიში მიაქვს მტრებზე.

რა მახარებს? ის, რომ ვხედავ
ჩაგრულ ხალხის გამარჯვებას,
მჩავერულ ძალის, ბნელი ძალის
მოსზობას და დამარცხებას!..

მეჩხერული მუშა.

ნ ა წ ხ ვ ი ბ ი .

იმედის მწვერვალს,
დაიდ მომავალს,
აწმეოს გრიგალი ჩამოეფარა
და „ამბოხ მონას“,
შრომის ქვეყანას
გულზე გაეკრა მწუხრის ზეწარა...
როს ის დამდერდა,
გული უძგერდა,
აშკაო, მოღაგრათ უღიმდა ბედსა
და გაბედულათ,
დაის ღრმეგულათ
მტრის ძალას შედგრათ უწვიდა მკერდსა...
მავრამ ძლეული,
უაუქტეული,
ბრძოლის ველიდან დაბრუნდა ფრთხილათ
და დამარცხება,
მტრის გამარჯვება,
დღეს მან მიიღო მწარე გაკვეთილათ.
შავი ფრთხისანი,
ან სხიფისანი,
დღეს კვლავ დახსავის მამურადთა ბედსა...
და თვის უფსკრულით
ჭექა-ქუხილით
სწრდილავს მომავლის შარავანდედს!..
მავრამ ტუეილათ,
მხოლოდ ბზუილათ!..
ან გაჭრის მისი მოღაგრი ხეთქება!..
კვლავ განტოცლდება,
ადიმართება
საქვეუნო ტოკვა, სულის კვეთება.
თვით მომავალი,
ეს ძალთა-ძალი,
შრომის ბანაკში დღეს იჭედება,
და გამარჯვება,
მით განახლება
იმას ეკუთვნის, მისი იქნება!..

ს ა უ ბ ა რ ი.

1-ლი მკითხველი. ამ ბოლო დროს ძალიან აბუჩათ კი იგდებენ ჩვენს ქალაქში მცხოვრებლებს: ტრამვაიც ტყავს აძრობს, ცირკიც, თეატრიც, ვეჟილიც და ექიმით, მარა დღეს მხოლოდ პირველ ორზე ვისაუბროთ.

2 მკითხველი. მეც ეს მაკვირვებს, მარა სადაა პატრონი, ვინ აქცევს ყურადღებას?! წარმოიდგინე, კვირა-უქმე დღეს დილიდან სადამომდის რომ იცადო, კონკის ვაგონში ვერ ჩაჯდები, ტევა არაა!.. გაჩერდება თუ არა ვაგონი, შეიქნება დაგროვილი ხალხის იერიშით ზედ მისვლა მარა, შენც არ მომიკვდე, ტყუილათ!.. გაიმართება ჩხუბი, დავიღარაბა, ლანძღვა-თრევა და დაბოლოვდება ან კონდუქტორის მიერ მგზავრის ცემა-ტყეპით ან და უკანასკნელის მიერ პირველის სილის გაკრა-გამოკვრით!.. და ეს გასაკვირალიც არაა, რადგან დიდი ხნის ყურყუტი მოთმინება ეკარგება ყველას.

1 მკითხველი. ტრამვის საქმე სულ აირია მას შემდეგ, რაც მას დირექტორათ ვილაც ალიბეგოვი მოველინა. ეს ვაჟბატონი მხოლოდ იმას ცთილობს, როგორმე მოსამსახურეები შეაფიქროვოს, ბრძოლით მოპოებული უფლებანი ხელიდან გამოაცალოს, თვარა ვაგონების მომატებაზე, მოძრაობის მოწესრიგებაზე და ამისთანებზე თავს არ იტყევის. ჩანს, რეაქციის მოტრფილვე ვინმე ბძანებულა!..

2 მკითხველი. ალიბეგოვი, რომ ასე იქცევა, —ეს მე სრულებით არ მიკვირს, რადგან, ცხადია, ისა და მისთანები საუკუღმართოდ არიან მოვლენილი, მარა გასაკვირალი ისაა, რომ ქალაქის „მამები“ მხოლოდ სერიის უყურებენ და ასეთ უწესობებს ყურადღებას არ აქცევენ!.. მოქალაქემ, ხალხმა რა უნდა ქნას თავისთავათ და ისიც რეაქციის ბძანებლობის დროს?!..

1 მკითხველი. ტრამვაი ხომ აძრობს და აძრობს ტყავს მოქალაქეებს, მარა ნიკიტინის ცირკიც არ აყრის მას ხეირს, ისიც ცთილობს, რომ ბნელი ხალხი რაც შეიძლება მეტი ამინუნოს, მეტი სისხლი გამოწოვოს მას, მეტათ გარყვნას და გააფუჭოს!..

2 მკითხველი. შენ, უთუოთ, იმაზე ღაპარაკობ ცირკში პრემიებს, საჩუქრებს, რომ აძლევენ ლოტარით. ესეც ახალი ფულის მახეა ჩვენში. ჯერ არის და გაზეთებს აჭრელებენ განცხადებებით: მოდით ცირკში, რვაასი მანეთი გერგებათ საჩუქრათ და ღმერთი

არ გაგიწყრეთ, ხელი არ შეაცილოთ ასეთ მუქთ საშოვარსო, მერე ქუჩა-ქუჩა დაატარებენ ცხენით ასეთსავე ვეებერთელა აფიშას და ამნაირათ საბრალო ხალხს მახეში აგდებენ!.. სადამოს ცირკის არე-მარეზე ხალხის ტევა არ არის, არის ერთი ვაი-უშველებელი და ჯლიგთი ბილეთის აღების გულისთვის!..

1 მკითხველი. ბილეთები!.. მერე იცი, რა მამასისხლათ ყიდიან!! ესაო და შეიძლება საჩუქარი გერგოს და ამისთვის აბაზიანი ბილეთი მანეთათ იყიდე, მანეთიანი ხუთმანეთათო, —ასე გამოდის. ის ჯახრიკა ცხენები, ის დავარდნილი ხარ-კამეჩები, ის დაშლილი ურმები და საზოგადოდ ყველაფერი, რაც კი ხანდახან ათასში ერთს ვინმეს ერგება იქა—ერთათ რომ აიღოთ სულ ყველა, ოც თუმნათაც არა ღირს, ხოლო ხალხი კი ბილეთებზე აწეული ფასების შეტანით ათას თუმნობით აგებს და თავისი თხელი ჯიბით ამდიდრებს ვილაც კლოუნებსა და ჩემპიონებს!!

2 მკითხველი. ასეა, ჩემო კარგო! ეს დღეს გაბატონებული რეაქციის მწარე ნაყოფია!.. უფიცი, შეუგნებელი და დამონავებული ხალხის გემოვნება დღეს ძალზე გარყვნილია, მის აზროვნებაში სრული ანარქია და არეუ-დარევაა, მისი ცხოვრება დღეს ღვრია ზღვას წარმოადგენს, რომელშიაც ბნელი ხალხი ტოპავს, ხოლო ალიბეგოვები ნიკიტინები და სხვა მისთანები დახელოვებული მეთევზეები არიან და ღვრია წყალში ადვილათაც იჭერენ თევზებს.

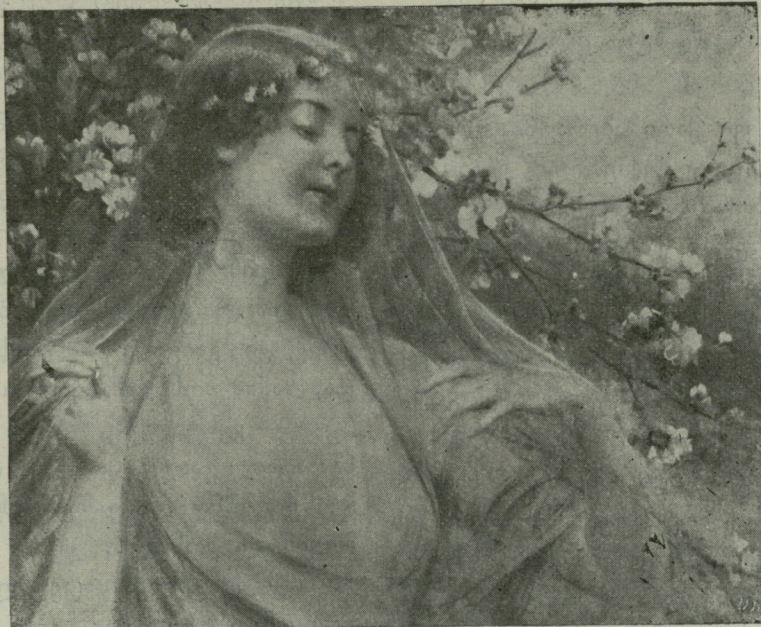
1 მკითხველი. როდის მოვა ნეტა გონს ეს საბრალო ბრბო? როდის მოელება ბოლო ასეთს მის ყვლეფა-ცარცვას?

2 მკითხველი. ჯერ მაგაზე ფიქრი ნაადრევია, მეგობარო! ხალხი ასე ადვილათ ვერ სწავლობს ჭკუას: ამ ჩვენს ქალაქში ჯერ იყო ზ საორსულო კასებმა გაყვლიფა და დაატყუილა აუარებელი ხალხი, ახლა ტრამვაი და ცირკი აძრობს ტყავს, ხვალ კიდევ სხვა მყვლეფავი გამოჩნდება და ასე ბოლომდის. ბნელი ბრბო კი ხან ერთის ანკესზე წამოეგება, ხან მეორისაზე და თავის უბედურსა და სასირცხო მდგომარეობას მაინც ვერ შეიგნებს.

1 მკითხველი. დიახ, მართალს ამბობ, ხალხის გათვითცნობიერებას დიდი დრო და დიდი შრომა უნდა, და დღეს კი არც დროა ჩვენს ხელში და და არცა შრომის უფლება, რადგან ყველგან რეაქცია ბძანებლობს, ყველგან რეაქცია ბატონობს...

ბელახანი.

მომხიბლავი გაზაფხული.

მიწის მუშებს.

გაზაფხულდა, სასტიკ ზამთარს
დაეხწიეთ ძლივსა თავი;
აყვავილდა ტყე და ველი,
არს საამო სანახავი.

აგერ კაფემ *) გადმოგეძახა,
ირველივ ისმის ფრინველთ სტვენა,
კვლავ ცხოვრება აჩუხჩუხდა,—
ჩვენცა ვიწყით ოფლის დენა,
კავს შევაბათ ხარ-კამეჩი,
სახნის პირი მოვეუღესოთ,
გლვებები ვართ, მიწის მუშა,
უნდა ვხნათ და უნდა ვთესოთ.

დეე, გვედგას თვალწინ მტრები
ცეცხლითა და მახვილითა,
ხან მოკლეა მათი ღხინი
ხრინწიანი ძახილითა!...
შრომა, მარა თან სიფხიზლევ!
მიზნისაკენ გზა ვიკაფოთ,
არ მოვხაროთ მტრის წინ ქელი,
დასახვედრათ გავიწაფოთ!...

შხან კოლა.

*) გუგული.

მაშინ დავტკბები...

მაშინ დავტკბები და გავიხარებ,
ტანჯულ გულს შვება მოეფინება,
როს დამარცხდება ბნელი წყევდადა,—
ქვეყნათ სინათლე მოგვევლინება.

ადეს მაშვრადნი და ტვირთ-მიძიენი
ადფრთფრანდებთან, გამხრეფდებთან,
დაღს მოაკრებენ და მამაცურათ
მოსისხლე მტრებს ეკვეთებთან.

გაქრებენ რა ძაღმომრეფბას,
მით იკვეთებენ ცხრეგებისა ხიღს,
დროშას აღმართვენ გამარჯვებისა
და ჩაიგებენ ამოწვდილ მახვიღს.

მაშინ დავტკბები, მაშინ ვიხარებ,
მივეკებები სიამოვნებას...
დღეს-კი, რს, დღეს-კი არ ძაღმიღს ღხენა:
მკესლავი გველი შსამაღს ცხრეგებას!..

დ. თურდოსპირელი.

კობა და გუგულო

(მოთხრობა პროპაგანდისტთა ცხოვრებიდან)

I

მოსისინე ცივი ქარი ბერავდა, ყველაფერი იყინებოდა. გატიტვლებული ხეები წამდა უწყუმ იგრიხებოდა და სიცივისგან თავდა-იაფარავათ ერთმანეთის მოხვევას ცდილობდა. ცა ლურჯად კამკამებდა. ვარსკვლავები თითქოს პირს არიდებდა ეგრე დატუქსულ ქვეყანას: ხან მორცხვით გამოიქვიტებოდნენ და ხან სულ მიილულებოდნენ. მთვარე კი ამაყად მიცურავდა ყინულათ ქცეულ ცის კამარაში და გულმოდგინეთ უგზავნიდა უსიტბო სხივებს თოვლით დაფენილ არე-მარეს; მხოლოდ ის იბრალებდა გალოდებულ ბუნებას, მარა ამოთ: ყინვა მაინც მძვინვარებდა. თვალ-უწვდენელ სივრცეში სიცოცხლე მოდუნებულიყო და მძლავრი სტიქიონი და ბობოქრებდა. სულიერის ხმა არსაიდან მოისმოდა: ყველაფერს ოდნავ მაინც თფილ ადგილს მოეკალათებია. გუგულოც თავის ღარიბულ ოთახში იჯდა და ვიდაცას ელოდა. ის ჩაფიქრებული, წარბებ შეკრული იყო და ყოველგვარ გახმაურობაზე ყურებს ცქვეტდა. თან სიცივისგან კანკალებდა და შალ მოხვეული მბუუტავ ბუხარს მიჯლოდა.

უცებ რაღაც ხმები მოესმა გუგულოს და მაშინვე წამოვიარდა, ფანჯარას ეცა, გადაწია ოეთრი ფარდა და ეზოში გაიხედა.

— უი, ქირის გასაწყვეტი ტურები ყოფილან! ჩაილაპარაკა გულ ნატკენათ და ისევ ბუხარს მიუჯდა.

გუგულოს სკოლა სოფლის ეკლესიასთან იდგა. ის აქ მეოთხე წელიწადია, რაც მასწავლებლათა და ყველასი სიყვარული დაიმსახურა: ის ყველას თააღში ზნეობრივი ადამიანი იყო და, როგორც მასწავლებელს, მომდურავი არავინ ყოლია. სწორეთ ეს აბედვიებდა გუგულოს მარტო ეცხოვრა თავის ძალზე მინგრეულ-მონგრეულ სკოლაში და დედაკაცურ შიშს არ დამორჩილებოდა.

შუალამე გადასული იყო და გუგულო კიდევ ცეცხლთან იჯდა: მისი მოლოდინი ჯერ კიდევ არ გათავებულიყო. „სად არის ამდენი ხანი?! დაენაცვლოს მისი გუგულო, ცუდი

არაფერი შეემთხვეს, ღმერთი არ გამიწყრეს!... ჩქარ-ჩქარა ივლებდა გულში და ცეცხლს აღვივებდა.

ვინ იცის, რამდენი ღამე ყოფილა ასეთ მდგომარეობაში გუგულო, რამდენჯერ განუცდია მას ასეთი მოლოდინი... ვინ იცის, ტბილი ოცნებით რამდენი უნეტარია ასეთ მოლოდინის დროს გუგულოს... ახლაც მართლათ დაცურავდა ის ოცნების მორევში, რომ ვერც კი გაიგო იმის მოსვლა, ვისაც ელოდა, სანამ მოსულმა არ მოაძახა:

— ვესტალკავ, კარი გამიღე! გუგულომ სწრაფათ გააღო კარები და, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, ისე შემოვხვია ტანისამოს შემოყინულ მოსულს.

— ვესტალკავ, ცეცხლი დაანთე, თორემ გავიყინე!..

— მაინც რომაელების ვესტალკას ვგვევარ, ყოველ ღამე ასე ვუდგვივარ ცეცხლს და ვცთილობ არ ჩაქრეს; ეს შეშები შენთვის მქონდა შენახული, შენს მოსვლამდის არ მინდოდა დამეწვა ჩემო კობა!

— თავს იკლავდი სიცივით? დავინთებდი ცეცხლს; რაა რომ სრულებით გაგყინვია ოთახი!! ისე ცივა, როგორც მინდორში!..

— შენთვის რა დამეხვედრებია, ჩემო სიცოცხლე? მეტი აღარც არი შეშა: ვებვეწები მოწაფეებს და მეტი არ მომიტანეს მომეცი ფები, გაგხთი და ცეცხლს მიუშვირე, — ესაუბრებოდა სიყვარულით გუგულო კობას.

კობამ ფებზე გაიხადა და ცეცხლს მიუახლოვდა. ის იყო ოცი-ოცდახუთი წლის შავგვრემანი ყმაწვილი. მართალია ტანზე ღარიბულათ ეცვა, მარა მის სახეზე კაცი უიმედობისა და უილაჯობის ნატამალსაც ვერ წაიკითხავდა, ის თითქოს ძალიან კმაყოფილიც იყო თავისი ბედის. მისი გამომეტყველება ნათლათ ამტკიცებდა თავისი თავისადმი რწმენას და შესაფერ ამპარტანებას.

— რათ დაგაგვიანდა ამდენი გენაცვა? კითხა გუგულომ, რომელიც მუხლებზედ ჩამოწოლოდა კობას და მისი გაცივებული ხელები გულში ჩაეკრა გასათბობათ, — ხომ არავის დაუხვევრიხარ?

— არა, წრეში ვიყავი და ისეთმა საინ-

ტერესო კითხვებმა იჩინეს თავი, რომ აქამდის მოუნდით მათ გამოარკვევას.

— ხომ არ გშია, ამხანაგო?

— ასე ვთქვათ...

— მაშ ახლავე გაგიმზადებ ჩაის; ხაქაპურებიც კი გამოგიცხვე, ჩემო ოქროვ, და თბილ-თბილათ მაქვს შენახული.

— ძალიან ყოჩალი ქალი ხარ, გუგულო, ძალიან! ხომ არავის ფუკითხივარ?

— არა, ვის უნდა ეკითხე? გაკვირვებით შეხედა გუგულომ.

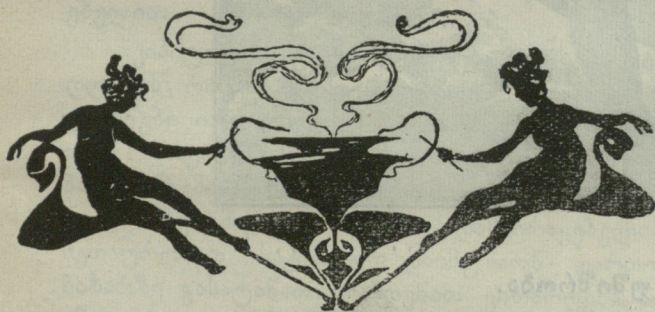
— რამ გაგაკვირვა? არ იცი, ვინ მიკითხავდა?

— ხო... ვერ მივხვდი... არავის უკითხავხარ...

ცოტახანის შემდეგ ოროვე სიამოვნებით შეექცეოდნენ ჩაის...

(შემდეგი იქნება)

ვ. მალაქიაშვილი.

ფედერალისტების სიმღერა.

ბრძოლა, ძმებო, ბრძოლა მამაპაპური!
იღუპება ეროვნება, მამული!..
სხვებს რას ვაწყენთ? ბრძოლა აქ, შინაური!..
ჩვენც გეტკიოდეს ბურჟუებისა წყლული.
ბრძოლა, ბრძოლა, ესდევებთან მედგარი!..
ქუჩურ ლანძღვით მოვფინოთ მთა და ბარი,
თან ქორებიც ვთხზათ და ვთხზათ საზიზლარი,—
სამსახური მამულისა ეს არი.
თუმც შავრაზმელთ ჩვენ ბევრჯერ წავაცლიეთ,
სილაჩრითა ბევრჯერ მტრებიც ვაცივით,
ხალხსა ხომა ვერა რა შევასმინეთ
და ესდევებს მაინც ვერ მოვაცილეთ.
მარა მაინც ბრძოლა მამაპაპური!..
წინ მიგვიძღვის „ამირან-ნიშადური“...
ნუ შეგვტყუებთ, ასჯერ მოგვხტეს პანღური,—
მაშ რა არის მამულის სამსახური!...

შხანკოლა.

„ნიშადურის“ მოგსაუბრობა.

„ნიშადურმა“ „გოლოს-კაცკას“

გაულიმა, თვალი უქნა,
ნათლი-დედათ შეუპირდა

და მის გვერდზე ჩაიბუქნა!..

დღემდე ჩვენი ცრუ-მოღვაწე

თავსა გრძნობდა მარტოთ, ობლათ—

შესაფერათ ვერ უძღოდა

ქორს, შეკრებილს ქალაქ-სოფლათ..

ექვათ მიხვდა ნათლი-დედა,

ძველ ბანაკში ნახა მტერი,

გადიბარგა ქორის ბოღჩით,

ააყენა გზაზე მტვერი.

აწ თვის ბოღჩას სადარაჯოთ

მიუჩინა მშვიდი „მწყემსი“,

შეიფიცა მეზობლები

არ მოპარონ არცა ნემსი. *)

ალუთქვეს: თუ მოიღლება

„ნიშადურის“ პაწა სტვირი,—

დაეხმაროს მეზობელი—

ხულიგანების სტვირ-საყვირი...

გადაწყვიტეს: გოთუასთან

გაიყვანონ ტელეფონი,—

გზა უჩვენოს გასასვლელათ,

თუ დაკარგა წყალზე ფონი...

ამ ამალით თავდაცული

გაილაშქრებს კიდით-კიდეს **)

არ მოეგოს განსაცდელსა,

საზღვარსაც რომ გადასცილდეს.

განზრახვა აქვს აიყაროს,

კვლავ შეცვალოს აგარაკი,

თუ შენიშნა მის ნაღვაწში

სიფალშივე, ვინმემ ნაკი!..

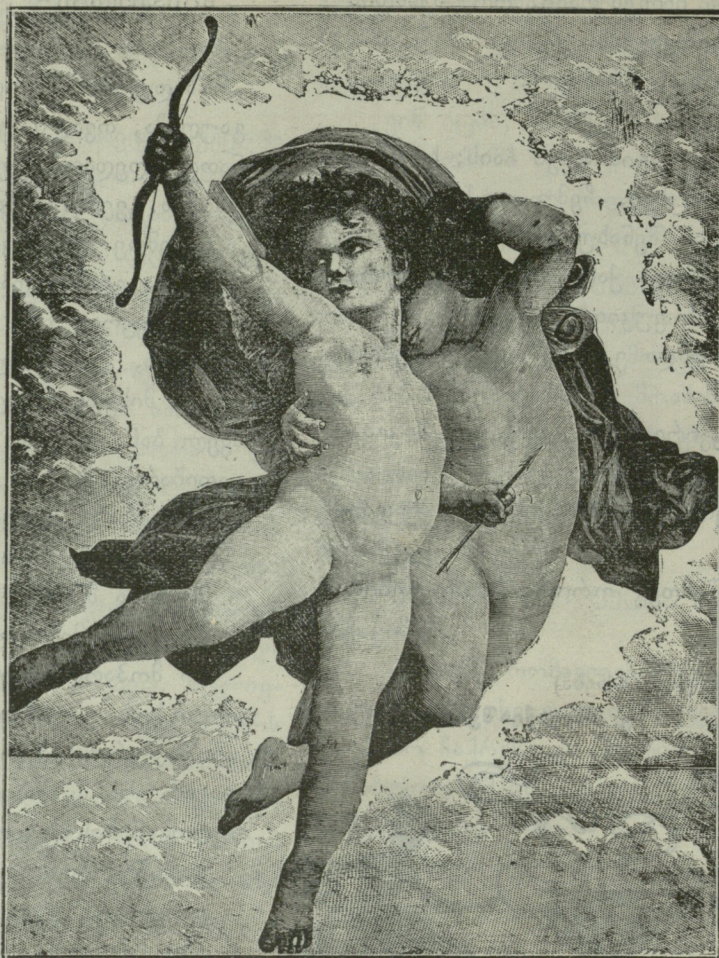
ჭია-ამწ.

*) შენიშვნები: ძველ ბანაკში ეს შემთხვევა ქონდა, თურმე, ხუთი-ექვსი— გაუგეს, რომ ნათლი-დედამ ქორით შეთხზა ბვერი ლექსი.

**) თვალ-ახვეულს, თუ გონია ბოეფაროს დამპალ რიდეს,— რას მიაღწევს ეს მოღვაწე

თვისი დღენი ასრე ვლიდეს?..

ამწ.

უშიშრობა.

პირველი-კასუსი.

- თქვენ არ იცით ვინ არის
ადეოკატი გვაზავა?
— როგორ არა, გუნთას
„ნიშადურს“ რომ აზავა...
უკაცრავათ, წამომცთა,
სხვა რამ არა—ლექსები,
შინაარსი რომ გითხრა,—
კიდევ უფრო შევრცხვები.
— მართალს ამბობთ: სწორეთ რომ
უცნაური გვარია
და ლექსებიც იმისი
სხვის არ შესადარია?!..

???

* * *

მებრძოლთ საფლავებს შავი ღრუბლები
ზედ დასწოლიან და დაუჩრდილავეთ...
მზევ სხივოსანო, ნათელ ჰყავ ყველა,
სამარეს შიგან ვისაცა ძინავეთ!..

გააშრე ცრემლი, რაც დაუღვრიათ
გულმოკლულ მშობლებს და მეგობრებსა;
შენ კი, ნიავე მივალერსე
იქ ნაზარდ ობლათ ია-ვარდებსა!..
უთხარი, თანაც დააიმედე,
მოვესწრობით-თქო ნანატრ გაზაფხულს...
მოვალთ და მაშინ ჩამოგდახებთ-თქო:
„ვაშა თქვენს საქმეს, დიდებულს, გმირულს!“..

ქნარი.

პოპულარული განყოფილება

სხვადასხვა პოლიტიკური მოძღვრება.

1. სოციალიზმი.

(დასასრული).

მოძღვრება ეკონომიური. კაპიტალისტური წარმოების აღორძინებამდის, სავაშლო საუკუნეებში, შრომას ინდივიდუალური-ხელოვნური ხასიათი ქონდა. ხელოსანი თავის პატარა სახელოსნოში თავისავე ხელსაწყოთი ამუშავებს ნივთს და ყიდის ის თავისავე ქალაქის ბაზარზე. მეწადისათვის საკმარისია ნემსი და ძაფის შექმნა და ცოტა-ოდენი ტყავი, რომ წაღები კეროს და თავი ირჩინოს. შრომის იარაღი და სამუშაო მასალა მის სრულ განკარგულებაშია. ის ყიდის თავის ძალ-ღონის ნაყოფს და არა ამ ძალ-ღონეს. ერთი სიტყვით, ის დამოუკიდებელი მესაკუთრე მწარმოებელია.

კაპიტალისტური წარმოება იწყება იმ დღიდან, როცა ეს თავ-თავისთვის მომუშავე ხელოსნები იძულებული ხდებიან თავის საკუთარ სახელოსნოზე ხელი აიღონ, ფული პატრონს მიეჭირონ და მის დიდ სახელოსნოში თავი მოიყარონ და იქ დამჭირავებელის მეთაურობით საქონელი დაიმუშაონ ფართო ბაზარზე გასატანათ. რამდენათ ვითარდება აი ამ გვარი ფორმა წარმოებისა, ფართოვდება ბაზარი, არსდება ფაბრიკა-ზავოდები, მძლავრდება აღებ-მიცემობა და მრეწველობა, იმდენათ ეცემა წინანდელი წვრილი ხელოსნური წარმოება, ის ვერ უძლებს ახალი წარმოების კონკურენციას, ფაბრიკა თანდათან ბატონდება და უსახლ-კარო, ყოველივე საკუთრებას მოკლებული, მუშა წარმოების მთავარ აგენტათ ხდება. ქარხნებში შეიკრება აუარებელი მუშა-ხალხი, შეება ერთ უღელს, ამუშავდა ერთი პლანით, ერთი სამრეწველო დისციპლინით. აქ განსაკუთრებით ხელოსნური სწავლა-ცოდნა საჭირო აღარ შეიქნა, წინანდელი შეგირდობა, ეგზამენის დაქვრა და ხელოსნობის დიპლომის მიღება მოისპო. მანქანების წყალობით შრომა გამარტივდა; შავი მუშა სულ ცოტა ხანში ეჩვევა მანქანის ტრიალს და მაზე მუშაობას. ეს კარგათ შეუძლია არა თუ მამა-კაცს, არამედ დედაკაცსაც, არა თუ დედა-კაცს, არამედ ბავშვსაც. ატყდა ყველა ამ პირთა შორის კონკურენცია დღის

ქირისათვის. შვილი მამას შეეცილა, ცოლი ქმარს და ძმას—შეიქნა საერთო ბრძოლა ფაბრიკის კარებთან—არა მე მიჭირონ, არა მეო. ძველებური ოჯახი დაეცა, სახლ-კარი და ნათესავური პატრიარქალური განწყობილება დაიშალა. ყველა ამის ალავი დაიჭირა შეუბრალებელმა ბრძოლამ ლუკმა-პურისათვის.

მუშათა შორის კონკურენციამ ძრიელ დასცა მუშის ქირა და დიდათ ასწია კაპიტალისტის მოგება. მუშა თანდათან იგნებს ასეთი მოქმედების მავნებლობას და იწყებს თანხმობით მოქმედებას. პროლეტარიატი ერთ ქვეს ქვეშ თავმოყრილი, ერთნაირ პირობებში ჩაყენებული უკვე მზათ არის ერთობის და სოლიდარობისათვის. ის ღგება ამ გზაზე, აარსებს კლასიურ ორგანიზაციებს, პროფესიონალურს და პოლიტიკურს, ასუსტებს ბრძოლას მუშათა შორის და ამძლავრებს ბრძოლას ბურჟუაზიასთან. ამ ორი კლასის შეტაკება შეადგენს ღერძს თანამედროვე ცხოვრებისას.

როგორც ხედავთ, წარმოება ინდივიდუალური მოისპო და მის ალავას გამეფდა წარმოება საერთო ძალ-ღონით, წარმოება საზოგადო. მარა ამასთანავე არ მოსპობილა ნაწარმოების ინდივიდუალური მითვისება. როცა წინეთ მესაკუთრე ხელოსანი თავის პირად ნაშრომს თვითონ ისაკუთრებდა—აქ არავითარი წინააღმდეგობა არ ყოფილა, განაწილება სრულიად ეთანხმებოდა წარმოებას. დღეს კი ეს თანხმობა დაირღვა, წარმოების ნაყოფს ისაკუთრებს არა მწარმოებელი, არამედ არამწარმოებელი, არა მუშა, არამედ კაპიტალისტი. ეს წარმოების და მითვისებას შორის ჩამოვარდნილი წინააღმდეგობა ბადებს წინააღმდეგობას პროლეტარიატს და ბურჟუაზიას შორის. მაშასადამე, დღევანდელი კლასთა ბრძოლა მომდინარეობს დღევანდელი წარმოების თფილ საშოდან. მისი გაუქმება შესაძლებელია მხოლოდ ამ წარმოების გაუქმებით, მასში არსებული წინააღმდეგობის მოსპობით.

მეორეთ, წინეთ, ხელოსნურ წარმოების მეფობაში, ხელოსანმა წინდაწინ იცოდა რამდენი საქონელია საჭირო ბაზრისათვის და იმდენს ამზადებდა. მისი მიდრეკილება არის საქონელი მეტი არ დამზადდეს და ამით რაიმე ზიანი თავის თავს არ მიაყენოს. აქედან დაიბადა ამქრული წესის შემოღება და განმტკიცება. ამქარი აწეს-რიგებდა თავის საამქ-

როს წარმოებას და მას უფარდებდა მოთხოვნილებას. აქ, სახელოსნოში, დამყარებული წეს-რიგი სრულიად ეთანხმება ბაზრის სხვა სახელოსნოთა შორის არსებულ წეს-რიგს. კონკურენცია ხელოსანთა შორის მომსპარია და მით მომსპარია წარმოების ეკონომიური კრიზისები.

კაპიტალისტურ წარმოებაში აი ეს თანხმობა და საერთო წეს-რიგი დარღვეულია. აქ მართალია თვითეულ ფაბრიკაში სასტიკი დისციპლინა და პლანით მუშაობა წარმოებს, მარა სამაგიეროთ მთელი ეს მუშაობა საეგებიოთ არის: კაპიტალისტმა სრულიად არ იცის, რამდენი საქონელია საქონელი ბაზარზე, ამიტომაც არ იცის მისი მუშების მიერ დამუშავებული საქონელი გასაღდება თუ არა. მისი ერთათ ერთი მიზანია, რაც შეიძლება ბევრი საქონელი გაასალოს და რადგანაც ეს შეიძლება სხვა კაპიტალისტებთან შეცილებით მაზანდის დაწევით, ამიტომ ამუშავებს იაფათ და გააქვს ბაზარზე იაფათვე. მაგრამ, რადგანაც ასეთივე მიზანი აქვს ყველა კაპიტალისტი-მრეწველს, ამიტომ ბაზარზე გამოდის აუარებელი საქონელი დაახლოვებით ერთნაირ ფასებში გასაყიდათ. ბაზარი ივსება საქონლით, მოთხოვნილება კი ამდენი არ არის, მრავალი გაუყიდავი რჩება; ფაბრიკანტი იძულებული ხდება თავის ფაბრიკაში მუშაობა შეამციროს ან ფაბრიკა სრულიად დაკეტოს დარჩენილი საქონლის გასაღებამდის. ამის შედეგია მრავალი მუშის ულუკმა-პუროთ დატოვება, ვაჭრობის შემცირება, ბანკებში ფულის გაძვირება, საერთო გაჭირება და უფულობა. ასეთ მდგომარეობას ეწოდება წარმოების კრიზისი.

მაშასადამე, კრიზისი მომდინარეობს იქიდან, რომ წარმოება თვითეული ფაბრიკის გაწესრიგებულია, მარა წარმოება ყველა ფაბრიკის ანუ მთელი საზოგადოების გაუწესრიგებელია ან რჩეულია. ეს არის მეორე წინააღმდეგობა კაპიტალისტური წარმოების, რომელიც ლოლიკურათ გამოდის პირველი ძირითადი წინააღმდეგობისაგან. წარმოების წესი აქ ებრძვის განაწილების წესს. ერთი მხრით გროვდება ბევრი საქონელი, მეორე მხრით კი მრავლდება გაჭირვება და სიღატაკე. ე. ი. მეტი ნაწარმოები ბადებს მეტ სიღარიბეს! აღაშინანი ხარჯავს მეტ ძალ-ღონეს, მუშაობს ბევრს და ყველა ეს მიდის მის წინააღმდეგ, ე. ი. წარმოებითი ძალა ებრძვის არსებულ განაწილებას, ის ვერ ეტევა მის ვიწრო კალაპოტში და კრიზისის სახით ჯანყდება. კრიზისის მოსპობა შეიძლება მაშინ, როცა ეს წინააღმდეგობა

გაუქმდება, ე. ი., როცა გაწესრიგებული იქნება არა მარტო ცალ-ცალკე წარმოება, არამედ ყველა წარმოება, მთელი საზოგადოებაანი, ხოლო ეს შეიძლება მაშინ, როცა წარმოების პატრონი იქნება არა თვითეული პირი ცალ-ცალკე, არამედ მთელი საზოგადოება, მთელი ხალხი ერთათ.

მესამეთ, კაპიტალისტური წარმოების მთავარი ძარღვია კონკურენცია. სხვილი კაპიტალი ამარცხებს წვრილს, დიდი კაპიტალისტი — პატარას. განსაკუთრებით კრიზისებს ვერ იტანენ წვრილი მრეწველ-ვაჭარნი და კოტრდებიან. მაშასადამე კაპიტალისტური წარმოება ნიშნავს იმავე დროს, ერთი მხრით კაპიტალის მოგროვებას რამოდენიმე პირისაგან ასეთ პირთა კამპანიების ხელში, ხოლო მეორე მხრით, გამრავლებას მათზე დამოკიდებული ხალხის და პროლეტარიატისას. საზოგადოება უფრო და უფრო იყოფა ორ ნაწილათ: ერთ, ძლიერ მცირე ნაწილს შეადგენენ სხვილი კაპიტალისტები, ხოლო მეორე დიდ ნაწილს პროლეტარიატი, და კაპიტალისტები, საწველ უფრათ გადაქცეული წვრილი მესაკუთრენი. ეს ორი ბანაკი თანდათან უპირდაპირდება ერთი მეორეს, გაჭირვებული წვრილი მესაკუთრე უფრო და უფრო იგნებს თავის ინტერესებს და ემხრობა პროლეტარიატს და ასე დგება უკმაყოფილოთა და გაყვლეფილოთა დიდი ჯარი პროლეტარიატის წინამძღოლობით წინააღმდეგ ერთ მუქა კმაყოფილოთა და გამყვლეფელოთა. და აი დგება ჟამი სოციალური რევოლიუციისა: პროლეტარიატი მიდის იერიშით კაპიტალიზმის ციხეზე — სახელმწიფოზე, ის იგდებს ამ ძალას თავის ხელში, იქიდან ერეკება ბურჟუაზიას, აცხადებს თავის დიკტატურას და თანდათან აუქმებს კაპიტალისტურ წარმოებას და აწესებს სოციალისტურს. ამით ის სპობს კლასებს, კლასთა ბრძოლას, კლასთა პოლიტიკურ ორგანიზაცია-სახელმწიფოს და ამკვიდრებს თავისუფალ რე თანასწორ ადამიანთა ერთობას — სოციალისტურ წყობილებას.

ამნაირათ, კაპიტალიზმის დამახასიათებელია: წინააღმდეგობა წარმოებას და განაწილებას შორის, წინააღმდეგობა თვითეულ ფაბრიკას და მთელ საზოგადოების შორის, რაც ცხადდება კრიზისებით, კაპიტალის კონცენტრაცია (მოგროვება) და პროლეტარიატის გამრავლება. აქედან იბადება სოციალური რევოლიუცია, ე. ი. პროლეტარიატის დიკტატურა და სოციალიზმის დმკვიდრება.

კაპიტალიზმი ირღვევა მისივე საწარმოო ძალის გაძლიერებით, რომელიც ვერ ეტევა

არსებულ ჩარჩოში და მას ხეთქს. ე. ი. ის ირღვევა იმავე გზით, რა გზითაც დაირღვა ფეოდალიზმი.

ა.

შეტომის გასწორება. „ეკალის“ მეორე ნომერში სტ. „სოციალიზმში“ მე 7 ბვერდის პირველი სვეტის პირველ სტრიქონში დაბეჭდილია: „წვრილ-წვრილ სახელმწიფოებში“,—უნდა იყოს: „წვრილ-წვრილ სახელოსნოებში“.

მე 3 №-რის მე 16 გვერდზე ლექსის მე 7 შენიშვნაში დაბეჭდილია: „მზგავსი ვირები“,—უნდა იყოს: „მზგავსი პირები.“

მუშათა კლასის თეორიული განათლება

ყველა კლასობრივად გათვით-ცნობიერებული პროლეტარი დღეს მეცნიერებას და ხელოვნების ცოდნას მუშების აუცილებელ საჭიროებათ აღიარებს. ამ კითხვის შესახებ ყველა ერთი აზრისა არიან, შეხედულობათა სხვადასხვაობა არ არსებობს, მისწრაფება სწავლა-განათლებისადმი ისე ძლიერათ არის გაღვიძებული მუშებში, რომ მათ უნდათ ყველაფერი შეეძლოთ და ყველაფერი იცოდნენ. მაგრამ სულ სხვა გვარად ფიქრობენ ბურჟუაზიული კლასები. მართალია, მათ შორისაც მოიპოვებიან ეგრეთ წოდებული ხალხის გულ შემატყვივრები, ხალხის განათლების მოტრფილენი, რომლებიც კარგა ხანია, რაც სახალხო ბიბლიოთეკების, სახალხო შკოლების, ლექციების კურსების და ფერენების (კავშირების) საშვალებით ცთილობენ ხალხის გამოფხიზლებას, მაგრამ მათ ამ გვარ მოღვაწეობას ჯერაც დიდი რამ ნაყოფი არ გამოუღია, ვინაიდან ისინი ბურჟუაზიულ-კაპიტალისტურ ნიადაგზე მოქმედობენ.

კაპიტალიზმი მთელი თავისი შინაარსით სახალხო განათლების წინააღმდეგია, მისი დაუძინებელი მტერია. მთელი მისი ინტერესი ხალხის გაყვლეფისაკენ არის მიმართული და არა ხალხის განათლებისაკენ. მისი აზრით, სრულიად საკმარისია, თუ მუშას იმდენი ეცოდინება, რომ ის კაპიტალისტური წარმოების

პროცესის დროს შეძლებს თავის მოვალეობის პირ-ნათლათ შესრულებას, ე. ი. შექმნის ზედმეტ ღირებულებას. კაპიტალისტური განათლების ასეთი იდეალი სრულებით შეესაბამება ბურჟუაზიის ეკონომიურ ინტერესებს, საიდანაც გამომდინარეობს მათი ასეთი შეხედულობა. კაპიტალისტური წარმოებისთვის მუშა ცოცხალი არსება არ არის, არ არის თავისუფალი ნებაყოფლობით აღქურვილი ადამიანი, ის მხოლოდ მანქანა და სხვა საწარმოო იარაღების ცოცხლი, სულიერი ნაწილია, თუ შეიძლება ასე ითქვას, და სხვა არაფერი. მაგრამ უსამართლო შედარებაა! მუშას აქვს კიდევ ბევრი, კაპიტალისტებისთვის არა სასურველი, თვისებანი: მან მუდამ დღე უნდა ჭამოს, სვას და იძინოს. გარდა ამისა, მას სჭირია კიდევ ერთნაირი ცოდნა-განათლება, რომელიც აუცილებელი პირობაა მანქანების და სხვა სამუშაო იარაღების მიზნის შესაფერათ ამუშავება. ამისათვის თანამედროვე ბურჟუაზიული მთავრობა-საზოგადოება თავისი კლასობრივი სასწავლებლებს საშვალებით მუშებს ასწავლის იმდენს, რამდენიც საჭიროა კაპიტალისტური წარმოების პროცესისათვის. ისინი არ ცთილობენ სახალხო შკოლებში ძირითადი ცვლილების შემოღებას და სწავლა-განათლების დახვედებული რეჟიმის ერთიანათ შეცვლას. ბურჟუაზიული მთავრობის და საერთოთ გაბატონებული კლასების მიერ სახალხო განათლების საქმის ხელოვნურათ შეზღუდვა-შეჩერებას, რასაკვირველია, ხელს უწყობს თანამედროვე კაპიტალისტური წარმოების განვითარება, რომლის მიმართულება, ტენდენცია არსებული სახალხო განათლების დაბლა დაწევა და ჩამოქვეითებაა. მაშინურ დიდ წარმოებაში გაზდილ-გაფართოებული შრომის განაწილება ათასობით და ათიათასობით მუშებს ხშირათ მანქანის უბრალო ნაწილათ ქმნის. მთელი წლების განმავლობაში მუშა მუდამ-დღე ერთსა და იმავე უბრალო, დამაჩლუნგებელ, ბექანიკურ ფუნქციას (მოქმედებას) ასრულებს, რომელიც არ საჭიროებს არავითარ სულიერ შრომას, სულიერ აზროვნებას. ამგვარი შრომის განაწილების განვითარება ინტელიგენტური სამუშაო ძალების მოახოვნას ამცირებს. და ეს ეკონომიური

ფაქტი არის ის მთავარი მიზეზი, რომელიც ბურჟუაზიულ კლასებს აიძულებს სახალხო შკოლებში ცოდნის და მეცნიერების მაგიერ სამართო წერილის სწავლება შეიტანონ. ბურჟუაზიული კლასი, როგორც ფეოდალური პრინციპიალურათ არა დროს არ ყოფილა და არც იქნება ხალხის გინათლების მომხრე, ვინაიდან ის თავის ეკონომიური მიზნის განსაგანსახორციელებლათ არ სპირობებს, როგორც ზევით ვთქვით, ხალხის განათლებას, მუშების მეცნიერებით აღჭურვას. ბურჟუა-კაპიტალისტმა კარგათ იცის, რომ გაწრთვნილი და გათვითცნობიერებული მუშათა კლასი უკეთესათ აწარმოებს კლასთა ბრძოლის პოლიტიკას, უფრო შეგნებულათ ებრძვის კაპიტალის ბატონობას, და ამისთვისაც ის ძალიან ძუნწათ უნასპინძლდება მუშებს თავისი ბურჟუაზიული განათლების ნამცეცებით.

ცოდნა და განათლება პროლეტარიატის კლასობრივ ბრძოლას, რა თქმა უნდა, ერთობ ხელს უწყობს და ეხმარება, მაგრამ მუშების მხრივ დიდი შეცდომა იქნება, თუ ისინი კლასთა ბრძოლისთვის საჭირო ცოდნას პირდაპირ ბურჟუაზიული კლასიდან გადმოიღებენ მოწინააღმდეგის მეცნიერების მიხედვით იმოქმედებენ. მეცნიერების და ხელოვნების დიდი ნაწილი ბურჟუაზიული მოდემისაა, დღეს ორივეს კაპიტალისტური ეკონომიური პრინციპი ამოძრავებს, ორივე ამა თუ იმ დროის ეკონომიურ სამოძრაო ძალებთან არის შეკავშირებული. მართალია, მარქსმა და ენგელსმა ბურჟუაზიული მეცნიერება შეისწავლეს, მთელი თავისი ცოდნა იქიდან ამოიღეს, მაგრამ მათ, რაც იქ ისწავლეს ისტორიული მატერიალიზმის მეოხებით, პოლიტიკური ბრძოლის უძლიერეს იარაღათ გამოიყენეს. მათ მთელი ბურჟუაზიული, თავდაყირათ დაყენებული ფილოსოფია ფეხზე დააყენეს და მთელი ცოდნა პროლეტარიატის სასარგებლოთ გამოიყენეს. მაშასადამე, ბურჟუაზიული ხელოვნება-მეცნიერების იმ სახით შესწავლა, რა სახითაც მათი წარმომადგენელი გვაჩვენებენ ხელში, მუშებისთვის მანებელი იქნება. მაშ როგორ უნდა შევისწავლოთ დასახელებული

ბული მეცნიერების დარგები? ამის შესახებ გვექნება შემდეგ წერილში.

შვარცი.

დღევანდელ ვითარებაში.

სწორეთ ახირებული დრო დაუდგა რუსეთის იმპერიას, — ისეთი დრო, რომლის მზგავსი არ ყოფილა არსად და არასოდეს. რევოლიუცია კახანია აღარ არსებობს, ამას ყველა აღიარებს, მარა არ არსებობს არც ის „წესიერება“, რომლის დარღვევას უმთავრესათ სწორეთ რევოლიუციას აბრალეზდენ და რაზედაც მისი მოტრფიალენი ისე ოცნებობდენ რევოლიუციის დროს. არ არსებობს სახელდობ წესიერება საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში. ჩვენ ვიცით, რომ სხვა ქვეყნებში აფორიაქებული ცხოვრება რევოლიუციონური ქარიშხლის შემდეგ თანდათანობით კალაპოტში ჩამდგარა და საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში განსახლვრული მდგომარეობა, განსახლვრული წესიერება დამყარებულია, — რუსეთში კი, პირ-იქით, რაც უფრო რევოლიუციის ზვირთების უკანასკნელი დუნეცი-კი წყნარდება, რაც უფრო მისი უკანასკნელი ნაშთებიც-კი ირღვევა და ქრება, მით უფრო იხლართება და რთულდება მდგომარეობა, მით უფრო იზრდება უწესრიგობა და არევიდარევა საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში. ერთი სიტყვით, თუმცა „არეულობა“ ქუჩებზე მოისპო, მარა სამაგიეროთ გაღრმავდა არეულობა თვით ცხოვრების გულში. ჩვენ ვეცდებით მოკლეთ დავხატოთ აქ მთელი ამ „არეულობის“ სურათი.

დავიწყოთ ვაჭრობა-მრეწველობიდან.

აქ სულ უფრო ძლიერდება, სულ უფრო მწვავედება საშინელი კრიზისი, რომელიც ხან სრულიად ძირს უთხრის და სპობს წარმოებათა მთელ რიგს, ხან მეტის-მეტათ ამცირებს მათ და ორივე შემთხვევაში ქუჩაში აუარებელ მუშებს ერეკება, უსახლვროთ ამრავლებს უმუშევართა ჯარს. ამასთან ვაჭრობა მრეწველობის კრიზისი, მეტათ ამცირებს რა ყოველგვარ საცხოვრებელ საგნებს, უზომო ტანჯვაყავებს

აყენებს მცხოვრებთა დიდ უმრავლესობას. თუ რამდენათ აუტანელი ხდება ვაჭრობა მრეწველობის კრიზისი, ამას ნათლათ მოწმობს, სხვათა შორის, თვით ვაჭარ-მრეწველთა გოდებაც, რომელიც ამ ბილო დროს სულ უფრო ხმა მალა გაისმის რუსეთის ყველა კუთხეებიდან.

კიდევ უფრო ცუდ მდგომარეობაში იმყოფება **სასოფლო მეურნეობა**, ეს მთავარი საძირკველი რუსეთის ეკონომიური ცხოვრებისა. მისი სრული მოშლილობა ყველასათვის ცხადია, ხოლო აქედან წამომდგარი ათასგვარი საშინელი გაჭირვება და ტანჯვა-ვაება გლახთა დიდი უმეტესობისა (შიმშილობა და სხ.) დღითიდღე სულ უფრო მატულობს. ყოველ შემთხვევაში **აგრარული კრიზისი** კვლავ ისევ გამწვავებულია.

ასეთი ყოველმხრივი და სრული მოშლილობა ეკონომიური ცხოვრებისა ღრმად აჩნევს თავის დაღს სახელმწიფოს **ფინანსიურ მდგომარეობას**. თვით ფინანსთა მინისტრი იძულებული შეიქნა გულახდილათ განეცხადებია: ფინანსიური მხრით „რუსეთის ახლო მომავალი ერთობ შავ-ბნელათ მებატება“ო. ამნაირათ, **სახელმწიფო ფინანსების სრული მოშლილობა**—ეს უკვე ფაქტია, თვით მთავრობის-მიერ აღიარებული და საქვეყნათ გამოცხადებული.

ხოლო, რადგან სახელმწიფო ფინანსები საფუძველია სახელმწიფოს მართვა-გამგეობის, ამის გამო მათი სრული მოშლილობა იწვევს შესაფერ **მოშლილობას მთელ სახელმწიფო მექანიზმისას**.

ყველა ზემო აწერილ კრიზისის სახელმწიფო მარჯვეთ გაუმკლავდებოდა და კიდევ აიშორებდა თავიდან, მისი **პოლიტიკური წესწყობილება** რომ შესაფერ კალაპოტში ჩამდგარიყო. მარა მთელ დღევანდელ კრიტიკულ მდგომარეობას კიდევ ის ბადებს, კიდევ ის ამწვავებს, რომ სახელმწიფოს არ აქვს შესაფერი პოლიტიკური წეს-წყობილება. ამ მხრივ კიდევ ვარესი უწეს-რიგობა და არევ-დარევა გამეფებული, და ეს არევდარევა იქამდე მიდის, რომ ვერავის გამოუცვნიან, თუ როგორი პოლიტიკური წყობილება არსებობს დღეს რუსეთის სახელმწიფოში: თვითმპრობელობა თუ კონსტიტუცია? ამ კითხვაზე ვერავითარი გააქრილი პასუხი ვერ მიუცია თვით სახელმ-

წიფო დუმას, რომელმაც ამის გამო მეფესთან გაგზავნილ თავის ადრესში არც თვითმპრობელობა მოიხსენია და არც კონსტიტუცია, ხოლო ამ დღევანდელ პასუხი ვერ გასცა ფინანსთა მინისტრს, რომელმაც გამოუცხადა დუმას — „მადლობა ღმერთს, რუსეთში პარლამენტი (ე. ი. კონსტიტუცია) ჯერ არ არსებობს“ო. კიდევ რომ მინისტრი აჭარბებდეს და კიდევ რომ რუსეთში არსებობდეს კონსტიტუციის ნიშან-წყალი სახ. დუმის სახით, ამ უკანასკნელს, შემდგარს უმთავრესათ რეაქციონერებისაგან, არც სურვილი აქვს და არც მოხერხება შეწევს გამწვავებული კითხვები შესაფერათ გადაჭრას. დუმას სრულიად არ შეწევს ძალა სახელმწიფოს კრიტიკული მდგომარეობისგან გამოსაყვანათ; პირ-იქით, ის თვითონ სავსებით ამ მდგომარეობის გაველენის ქვეშ იმყოფება და ამასთან თვითონვე კიდევ უფრო ხლართავს და ართულებს ამ მდგომარეობას თავისი მოქმედებით და თვით თავისი არსებობითაც-კი.

ამნაირათ, რუსეთი რევოლიუციის შემდეგაც კვლავ იმ მრისხანე სფინქსის წინაშე დგას, რომელიც დიდი ხანია მოითხოვს თავის ახსნას. ეს კიდევ ცოტაა; დღეს (რევოლიუციის შემდეგ) სფინქსს გაცილებით უფრო ფართოთ დაუღია თავისი საშინელი პირი, ვინემ წინათ როდისმე—რევოლიუციამდე ან რევოლიუციის დროს. რევოლიუციის დროს, პირ-იქით, ის ძალიან მიუახლოვდა თავის „ახსნას“. პოლიტიკურ ასპარეზზე გამოსული ხალხი ერთი დაკვირვა აპრობდა გადაეჭრა ის კვანძი, რომლითაც „სფინქსი“ დაბმულია, ღმით ცოილობდა დაემყარებია **ნამდვილი წესიერება**. მარა აღმოჩნდა, რომ ხალხს ჯერ კიდევ საკმაოთ არ შეწევდა ძალა კვანძის გადასაჭრელათ, და რევოლიუცია დამარცხდა. და აი სწორეთ ამას შემდეგ შეიქმნა რუსეთში დღევანდელი „ახირებული“ მდგომარეობა. ეს მდგომარეობა შეიქმნა სწორეთ იმის მეოხებით, რომ რევოლიუციამ ვერ მოიპოვა განხორციელება ვერც ერთ თავის, მოთხოვნილებისა, ხოლო მის შემდეგ-კი არ გაჩნდა (და ვერც გაჩნდებოდა) სხვა ისეთი ძალა, რომელსაც მისი მაგივრობის გაწევა შეძლებოდა. ამავე დროს ის აუცილებელი საჭიროებანი, რომლებიც დღეზათ წინ წამოუყენებია ცხოვრებას, დაჟინებით მოითხოვენ თავის დაკმაყოფილებას. აი, რატომ არის, რევოლიუციის შემდეგაც სახელმწიფოს ცხოვრება ვერაფერი საშვალეებით კალაპოტში ვერ ჩამდგარა და, პირ-იქით, კიდევ უფროც იშლება და ისაქსება.

საზოგადოებრივი კლასები ჩვენში.

I

ნათქვამია, „მეგობარი გაქირვებაში იცნობაო“ და ეს მართალიც არის. თავისუფლების დღეებში ისეთი შუბლ-გარეცხილი ადამიანი არ მოიძებნებოდა, რომ ეს ნეტარი დრო დაეგმო და მისი უმთავრესი ძალა, მუშათა კლასი, შესაფერათ არ დაეფასებია. ის ყველას უყვარდა, ყველა მითი აღტაცებული იყო, მარა თურმე:

„ბედში მყოფი რომ ჩვენ გვიყვარდეს,—
ეგ ვერაფერი სიყვარულია;
საქმე ის არის, რომ შეიყვარო
ვანც ბედისაგან დაჩაგრულია“.

და აი, როცა პროლეტარიატი დაჩაგრული შეიქნა, როცა მას სისხლის ნიაველვარი სდიოდა, მის მტერ-მოყვარეთაც მაშინ გამოუჩნდათ ნამდვილი სახე. და ბევრი იმათგანი, ვინც მას წინეთაც ტაშს უკრავდა, ახლა მტრულათ მიეგება და წიხლები უთავაზა. და ახლა ყველაზე უკეთ შეიძლება საზოგადოებრივ ელემენტების სიაყვარგის დაფასება, მათი სულისკვეთების და იდეალების გაცნობა. ამიტომ, მე მსურს ამ წერილებში მოკლეთ დავახსიათო დღევანდელი საზოგადოებრივი კლასები და პარტიები ჩვენში აღწერსო მათი კლასობრივი ტენდენციები და ამით გამოვარკვიო, თუ სად უნდა ვხედავდეთ მტერს, სად მეგობარს და როგორს.

დავიწყეთ მემამულეებიდან, რადგან მათი ფიზიონომია იმდენათ აშკარაა, რომ მათზე დიდ ხანს ლაპარაკი არ დაგვჭირდება.

ვინ არ იცის, რომ ეს ბრწყინვალე წოდება მუდამ წინააღმდეგი იყო განმათავისუფლებელი მოძრაობის და ეს ასეც უნდა ყოფილიყო. მოძრაობის უმთავრესი მიზანი, მისი აუცილებელი შედეგი — ეს ბურჟუაზიული წყობილების განმტკიცებაა. ეს კი ნიშნავს პირველ ყოვლისა ფეოდალების ბატონობის მოსპობას. რევოლუციის კვანძის გახსნა — ეს მემამულეთათვის მამულის ჩამორთმევაა, ან გადასულ ხანის მიწათმფლობელთა წოდების გაქრობა და, ცხადია, ისინი თავის საზოგადოებრივ სიკვდილს ასე ადვილათ ვერ მოუგდებოდნენ და თუ თავისუფლების დღეებში ისინიც გაიძახოდნენ ერთობა, ერთობაო, ეს იმ

ანდაზის ასრულება იყო, რომელიც ამბობს: „წყალ წალღებულს ხავს ექიდებოდაო.“ ეს იყო დაძლეულთა აჩხაველება გამარჯვებულთა ეტლის საფეხურთან, ეგებ რაივე შეგვრჩეს მაინცო, ეს იყო შინაარსი მათი „ოსანნას“ ძახილის, ამით ერთობას უკმევდნენ ისინი გუნდრუკს.

რეაქციამ მათ პირველათ ახადა ფარდა და თავის ნამდვილი სახით ხალხის წინ წამოჭინა. ვის არ ახსოვს „ღალის მომკრები კომისიები“ ქართლ-კახეთში, 3—4 წლის დანაკლისის მოთხოვნა გურიაში, იმერეთში და სხვ. მემამულეების მიერ. ვის არ ახსოვს, რომ თვით ტოლმაჩოვს, რომელმაც ცეცხლს მისცა მთელი გურია, საუკეთესო მრჩეველებათ და, ასე ვთქვათ „ბოროტ სულათ“ გურიის ბრწყინვალე წოდება მოეფლინა! ვინ არ იცის, რომ ისინი მათ ათასჯერ მეტი სისასტიკით მოპყრობას ჩასჩინებდნენ და რომ პლანი სავსებით ასრულებულიყო, გურიაში დღეს ქვა ქვაზე აღარ იქნებოდა.

ღიან, ამ გაბოროტებულ კლასის სიველურე უზომო იყო და მის შურისძიებას საზღვარი არ ქონდა. მე არაფერს ვიტყვი სხვა ადგილებში მათ მოღვაწეობაზე, რადგან გლახებმა ეს თვითონ გამოსცადეს ცხოვრებაში ღ ყოველ სიტყვაზე უფრო მჭერმეტყველია.

მაშასადამე დასკვნა ერთია: თავადაზნაურობა ეს რეაქციის ბურჯია და მასთან მორიგება შეუძლებელია. მათზე სავსებით ზედგამოჭრილია ერთი ბერძნული თქმულება. „ვერ ვენდობი დანაელებს (მეომარი ხალხი იყო) მაშინაც კი, როცა საჩუქარი მოაქეთო“. არ უნდა მოგვატყუოს იმ გარემოებამ, რომ ისინი ლიბერლების, ავტონომისტების და ხშირათ ს. ფედერალისტების ქერქში ეხვეოდნენ. მათი ასეთი „ოპოზიციონერობა“ შედეგი იყო არა მათი პოლიტიკური სიმწიფის, არამედ უძლურების და სისუსტის. ისინი ოპოზიციონერობდნენ, რადგან რუსეთის სახელმწიფო მექანიზმში მათ თანასწორი ადგილი არ დაურჩათ რუს „ბრწყინვალე წოდებასთან“ ერთათ. რუსი მემამულენი თავის წოდებრივ უპირატესობას თავისთვის იყენებდნენ და ქართველებს „დაჩაგრულს“ ტოვებდნენ. ამიტომ მათი ოპოზიციონერობაც რეაქციონური იყო და არა პროგრესიული.

შინაურ საქმეებში, მამულის საკითხში კი ისინი რუსეთის პომეშჩიკებს არ ჩამოუვარდებიან და „შავი რაზმების“ შედგენით მათზე არა ნაკლებ ისახელეს თავი.

თავის თავათ ცხადია, როცა ამ წოდებაზე ვლაპარაკობთ, მხედველობაში არ გვყავს ყველა მისი წევრები. თითო ოროლა თეთრი ყვავი ყველგან გამოერევა, მარა ეს საერთო დახასიათებას არ ამტყუნებს. პირ-იქით ეს კიდევ უფრო ამტკიცებს მას. ამ წოდებას თუ გაურბიან მისი ზოგიერთი წევრები, გაურბიან იმიტომ, რომ მისი გემი იმსხვრევა, იმიტომ, რომ ის წარსულს ეკუთვნის და ეს ცოცხალი ელემენტები კი შომაველისაკენ მიისწრაფიან. ჩვენებურ თავადაზნაურობაში უნდა გავარჩიოთ აგრეთვე მდიდარი და ღარიბი, ე. ი. ვისაც მამული ისევ ბლომათ აქვთ და ვისაც ის ხელიდან გამოცვლია. ეს უკანასკნელები დიდი ხანია ცხოვრებამ თავის ძველ კლასოტიდან გადმოისროლა და ახალ ცხოვრების მორევში ჩააბა და თუ მათში ზოგს კიდევ შერჩენია ძველი სიამაყე და ამპარტაუნობა, ეს მხოლოდ წარსულის ნაშთია და, როგორც ასეთი, ჩქარა წარმავალი და უღლე ურია. იმიტომ ისინი ამ წოდების დამახასიათებელი ვერ იქნებიან. პირ-იქით, ისინი მის დარღვევის და გაქრობის მაჩვენებელი არიან. ნამდვილი ძველი წოდების ბურჯნი—ეს სხვილი მემამულეებია.

ევროპაში ამ წოდებამ უკვე დიდი ხანია ჩაილულის წყალი დალია, გაქრა და თავის ადგილი ახალ ბატონებს დაუთმო. უნდა გაქრეს ჩვენშიაც. მართალია იქაც არიან სოფლის სხვილი მემამულეები და უმიწაწყლო გლეხები. მარა ისინი აღარ გვანან ჩვენებურ მემამულეებს.

რა განსხვავებაა მათ შორის?

განსხვავება დიდია. პირველათ ის, რომ იქ წოდებას თავისთავათ ყოველი განსაკუთრებული იურიდიული უფლებები ჩამოერთვა და დანარჩენებს გაუთანასწორდა. მეორე და უმთავრესი განსხვავება ისაა, რომ ჩვენებური მემამულე ფეოდალია იქაური კი კაპიტალისტი, ჩვენებური მიწის ღალას იღებს მამაპაპურათ, ხშირათ ათასგვარ ძველებურ ბეგარას ადებს გლეხებს და ამით თავს ირჩენს, ე. ი. გულ-

გაღელილი ქეიფობს. ევროპული მემამულე კი ახალი წყობილების კაცია—ის მრეწველია, კაპიტალისტია, ე. ი. სოფლის მეურნე და თავის მამულს ხან იჯარით აძლევს, უმეტესათ კი თვითონ ამუშავებს და აწარმოებს საკუთარი თანხით და დაქირავებული სოფლის მუშების შემწეობით. ის თავის ნაწარმოებს ბაზარზე ყიდის, მოგებას ეწაფება და რომ სხვებს კონკურენცია გაუწიოს,—თავის წარმოებას აუმჯობესებს. ერთი სიტყვით, ის კაპიტალიზმის წარმოშობილი ან გადაქმნილი მემამულეა და არა ფეოდალური მეფეგრე; ის ეყრდნობა უმთავრესათ **ფულს, კაპიტალს, ჩვენი თავადები კი მამულს, მიწას.**

მართალია თავის პოლიტიკური რწმენით და იდეალებით დიდათ არც ევროპელი მემამულე შორდება ჩვენებურ ფეოდალ მემამულეებს. მარა ეკონომიურათ კი განირჩევა მათგან. ჩვენებური მემამულე, ეს გადასული დროის ხალხია, ხორცმეცია, წარმოებისთვის გამოუსადეგარი და მაინც პარაზიტია და ისეთი პარაზიტი რომელიც წარმოების განვითარებას ხელს უშლის. საქმე ასეა: მას აქვს მამული, რომელზედაც ის არც წარმოებას ეწევა და არც აუმჯობესებს, რადგან ამის არც ნიჭი შეწევს და არც უნარი. ხოლო გლეხს, რომელსაც ამის ნიჭიც აქვს და სურვილიც, გზას უღობავს, სახსარს ართმევს. როგორც მიწათმფლობელი, ის გლეხებს ღალის სახით თავის სარჩენსაც აღარ უტოვებს ნამუშევრიდან და მიწის განაყოფიერებაზე, უკეთეს სამიწათმოქმედო იარაღების შეძენაზე ხომ ოცნებაც კი მეტია.

ამნაირათ ის, როგორც ნათქვამია: „ავი ძალი არც თვითონ ჭამს, არც სხვას აქმევსო“,—ისე შვრება იმ განსხვავებით, რომ ის თვითონ ჭამაზე კი არ ამბობს უარს, არამედ წარმოების გაუმჯობესებაზე და ამით მხოლოდ სხვის ჭამას გზას უხშობს.

ამნაირათ, ევროპის მემამულე—მწარმოებელიცაა, ჩვენი კი არა, პირველი კაპიტალისტია მეორე კი ფეოდალი, პირველი ბურჟუაზიული წყობილების შვილია და მასთან ერთათ უნდა გაიზიაროს არსებობაც და სიკვდილიც, მეორე ძველი დროის ნაშთია, ბურჟუაზიულ ოწყობილების დამყარების ხელის შემშლელია და უნდა გაქრეს,

რომ მას გზა დაულოცოს; პირველი საწარმოვო ძალებს ასე თუ ისე ავითარებს, მეორე კი მისი შემხერბელოა. და აქ იბადება აუცილებლობა მისი გაუქმების. ის უნდა გაუქმდეს, როგორც წოდება, და გაქრეს, როგორც მემამულე.

ლებს, მისი გავერობიელების მთავარი საკითხია. ის, ასე ვთქვათ, ძველი რეჟიმის ბორკილება, რომელიც სხეულში ჩაქედია და აჩირქებს მას. და მათი ჩამოსხნა ხალხის წმიდა ისტორიული მოვალეობაა.

არ.

ეს ვიმეორებ, ჩვენი ცხოვრების განახ-

მზარეული ქალი. უი, დამიდგეს თვალები!!! ეს რა საშინელებაა!!! სწორეთ ადამიანები არიან ჩამოკიდული, თუმცა თავები კი ცხოველებისა აქვთ!!!
ყასაბი. ვააა, რა ბალრიალებს?! იყიდე, რა-ლა, ამ ვირისთავეების ხორცი ძაან გემრიელია!..
მზარეული ქალი. — ადამიანის ხორცი!!! ღმერთო ჩემო, ეს რა ამბავია, კაცი-ქამიობის დრო დადბა თუ!!!
ყასაბი. ვააა, ტუტუც, არა უშავს რა, ეგ ცხვრის თავა ღრუდანებია, იმათ ყველა აძრობს ტყავს და მე რისლა მაქნისი ვარ!! ვააა, ტყავის ძრობა ჩემი

ხელობა და სხვას დავეთმო?!
მზარ. ქალი. მერე ადამიანებს რას ეჩიოდით რომ დაგიხოცაოთ?!
ყასაბი. რის ადამიანები, რა ადამიანები?!... ეს ცხვრისთავა, უტეინო ღრუდანებია, რომლებიც, აბაზათ და ექვს შაურათ ყიდულობდენ გირვანქა კამეჩის ხორცსა, როცა სხვა ქალაქებში 10-12 კაპეკათ იყიდებოდა ძროხოს ხორცი!!! აზეთი ტუტუცების გატყავება, სუფსარქისის მზემ, მალღია და! აილე რაღა, აი ბარკალი!..
მზარ.ქალი. უიმე!!! უიმე!!! დამიდგეს თვალები!!!

რედ.-გამომცემელი პლატონ გაჩეჩილაძე.

ყოფილი აგენტების საეურზადლებოთ.

„ეკალის“ მე 5 №-ში იძულებული ვართ საქვეყნოთ გამოვაცხადოთ იმ აგენტების სახელი ღ გვარები, რომლებმაც შარშან შეგვიქამეს ფულები ღ მით ჟურნალს შეაწყვეტინეს არსებობა. საკიროთ მიგვაჩნია საზოგადოებამ გაიცნოს მათი ვინაობა, რომ ვინმე ხელში არ ჩაუვარდეს გა ი ძვერებს.